

Yttrande av Judiska Centralrådet över SOU 2018:69 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Judiska Centralrådet har beretts möjlighet att yttra sig över SOU 2018:69 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet. Judiska Centralrådet finner att betänkandet är välskrivet och att de förslag som läggs fram är i huvudsak ändamålsenliga. Judiska centralrådet har följande synpunkter på betänkandet.

- **Kriminalisering av barnäktenskap.** Judiska centralrådet instämmer i utredningens bedömning att barnäktenskap bör kriminaliseras samt att det är rimligt att gärningsmannens förfarande inte inbegripit tvång med hänsyn till barnets utsatthet och beroendeställning till den vuxna omgivningen. Centralrådet ställer sig även i huvudsak positivt till att äktenskap där endera parten var under 18 år vid ankomst till Sverige ej ska erkännas, oavsett parternas anknytning till Sverige.
- **Mänskliga rättigheter – en balansgång. Värnandet av individers rättigheter bör omfatta medvetenhet om risker med generaliseringar.** Hedersrelaterad brottslighet utgör ett betydande samhällsproblem och har oacceptabla konsekvenser för de individer som blir dess offer. Det är en form av brottslighet som åsidosätter de utsattas mänskliga och demokratiska rättigheter som fria individer och därmed lägger judiska centralrådet stor vikt vid att regeringen utreder frågan i syfte att föreslå åtgärder.

Judiska centralrådet ser positivt på ansatsen att åstadkomma en minskning av hedersrelaterat våld och kränkningar genom rättsliga åtgärder som både kan bidra med konkreta verktyg för pågående utredningar och samtidigt kraftfullt signalera vilka demokratiska riktvärden som ska gälla till de samhällsinstitutioner och individer som berörs av problematiken. Centralrådet instämmer i att en ny särskild straffskärpningsgrund vid hedersmotiv kan bidra till synliggörande av hedersproblematiken hos berörda myndigheter samt instämmer i utredningens antagande att lagstiftande mot tvångsäktenskap, barnäktenskap och annan hedersrelaterad brottslighet kan förväntas stärka förutsättningarna att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Judiska centralrådet anser samtidigt att det är av oerhört stor vikt att utvecklingen som avses med rättslig tydlighet inte för med sig en stigmatisering av kulturella, religiösa och/ eller etniska grupper med påföljande generaliseringar kring individer vilket kan få till följd andra former av kränkningar och övergrepp visavi dessa individers mänskliga och demokratiska rättigheter. En minoritets identitets- och kulturyttringar löper alltid risk att tolkas felaktigt, ofördelaktigt då majoritetsbefolkningens referensramar ska appliceras. Grundläggande, bärande demokratiska värderingar ska självfallet inte relativiseras. Samtidigt kan alltför snäva tolkningsmallar bli irrelevanta och oanvändbara utanför sin egen kontext. Inte minst föreligger stora risker vid generaliserande omdömen även om generaliseringar i viss mån är ofrånkomliga ur ett vetenskaplig och/eller statistiskt perspektiv. Utan medvetenhet om riskerna kan intentionerna med förtydligade riktlinjer och lagstiftning slå skevt. Judiska centralrådet instämmer därför med emphasis i utredningens betonande av att lagstiftning samt arbetet mot tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning inte får leda till att vissa

grupper pekas ut. Centralrådet vill poängtera att det är av yttersta vikt med tydlighet i en tid med ökad polarisering samt uppsving hos splittrande politiska agendor med rasistiska förtecken att inte göda misstro mellan grupper utan att fokus klart och tydligt ligger på värnandet om mänskliga rättigheter för alla, oavsett grupptillhörighet. Men självfallet ska rädslan för att stigmatisera inte heller resultera i urholkade mänskliga rättigheter för den som utsätts för hedersrelaterade brott.

I detta sammanhang vill Judiska centralrådet även erinra om vikten av att ett genusperspektiv inte blir för snävt då hedersbrott kan drabba även pojkar och män även om flickor och kvinnor oftare blir utsatta. Det är även viktigt med en medvetenhet om riskerna med ett exklusivt fokus på en familjs, släkts eller klans heder som inte omfattar exempelvis kriminella nätverks hedersmotiv, och att ett ensidigt fokus löper risk att bli problematiskt. Även om drivkrafterna skiljer sig åt så leder ett alltför snävt genusfokus till att andra former av förtryck riskerar att passera under radarn, samtidigt som det signaleras att specifikt kulturellt betingade värderingar bör problematiseras.

- **Könsstympling.** Judiska centralrådet uppskattar att termen könsstympling specificeras som riktad mot flickor och kvinnor, som uttryck för hedersnormer, då termen ofta missbrukas i den politiska och allmänna debatten till att omfatta omskärelse av pojkar.
- **Svårigheter med statistiska undersökningar, analogt med hatbrottsutredningar.** Judiska centralrådet instämmer i utredningens observation att liksom det är svårt att upprätta tillförlitlig statistik och att få en bild av omfattningen av hatbrott kan det vara likaledes svårt att ta fram statistik över hedersrelaterad brottslighet. Centralrådet följer med intresse hur denna problematik kan lösas avseende hedersrelaterad brottslighet då erfarenhet finns av svårigheterna med att identifiera, koda och registrera hatbrott. Mörkertalet antas vara stort och kan antas bli så även för hedersbrott. Centralrådet stödjer utredningens bedömning att förekomsten av brott med hedersmotiv – analogt med brott med hatmotiv – skulle undersökas bättre genom forskningsbaserade kartläggningar än enkom statistik.

Stockholm 2019-05-22

Charlotte Manderman

Isak Reichel